מענדעלע מוכר־ספרים
מסעות בנימין השלישי
[...]

אַקעגן אַ שעה צוויי און פּלוצים דערהערט ער פֿון דער ווייטנס אַ קול פֿון אַ מענטשן. אַנשטאָט ער זאָל מיט דעם קול זיך דערפֿרייען, איז ער, שונאי־ציון, פֿאַרצאַפּלט געוואָרן. אים האָט זיך נישט אַנדערש געדאַכט, אַז דאָס איז אַוודאי אַ גזלן. מחמת שרעק האָט ער זיך געלאָזט לויפֿן צוריק אָן אָטעם, באַלד אָבער האָט ער זיך באַטראַכט: פֿע, בנימין! דו ווילסט וואַנדרעווען אַזוי ווייט איבער ימים און מדבריות, וואָס דאָרט שווימלט און גריבלט פֿון עקדישן, פֿון חיות רעות און ווילדע אומות, און דאָ האָסטו דו מורא פֿאַרן געדאַנק, טאָמער באַגעגנסטו דו אַ גזלן. אַי, פֿע, מעגסט, כּ׳לעבן, זיך שעמען, בנימין! איז דען אַלעקסאַנדער מוקדון אויך אַנטלאָפֿן אַזוי ווי דו? האָט דען אַלעקסאַנדער מוקדון אויך אַזוי ווי דו זיך מייאש געווען, בשעת ער איז געפֿלויגן רייטנדיק אויף זיין אָדלער און ס׳איז אויסגעגאַנגען דאָס פֿלייש פֿונעם שפּיז שפּיז, וואָס דער אָדלער פֿלעגט עס פּיקן און פֿליען דורכדעם אַלץ העכער? ניין, אַלעקסאַנדער מוקדון איז נישט אַנטלאָפֿן, אַלעקסאַנדער מוקדון האָט ביי זיך אַליין אויסגעשניטן אַ שטיק פֿלייש און אַרויפֿגעשטאָכן אויפֿן שפּיז! אדרבה, שטאַרק זיך, בנימין, דאָס וויל גאָט דערמיט דיך נאָר אויספּרוּוון. האַלטסטו דו אויס די פּראָבע, אַז וואויל און גוט איז דיר דענסטמאָל! דענסטמאָל, בנימין, ביסטו דו אַ מענטש און וועסט טאַקע ווערט זיין צו האָבן די זכיה פֿון השם יתברך צו דערגרייכן דיין וואונטש וועגן די בני משה און מיט זיי איבערשמועסן מכּח דעם כלל ישראל אין אונדזער ווינקל; דערציילן זיי גאַנץ בפּרטיות די הנהגות פֿון אונדזערע יידעלעך דאָ, וואָס זיי טוען און וואָס זיי מאַכן. וועסטו איצט אויסשטיין נאָך אי די דאָזיקע פּראָבע און גיין צוריק אַקעגן דעם קול, דענסטמאָל ביסטו דו מנצח אַלע פּחדים און שרעקענישן. וועסט ווערן אַ כּלי־שלמה, אַ ברכה, אַ בענטשונג צווישן די קינדער ישראל און אַנטאָן כּבוד גאַנץ טונעיאַדעווקע. טונעיאַדעווקע און מוקדון — דאָס וועלן זיין צוויי ערטער גלייך באַקאַנט אין דער גאַנצער וועלט דורך אַלעקסאַנדער טונעיאַדעווקער און בנימין מוקדון!...

אונדזער בנימין האָט זיך אומגעקערט טאַקע צוריק און איז געגאַנגען באַהאַרצט ווי אַ גבור מיט גרויס בטחון, ביז ער האָט פֿאַר זיך דערזען דעם גזלן. דאָס איז געווען אַ פּויער, וואָס איז געפֿאָרן אויף אַ פּאָר אָקסן מיט אָנגעלאָדענע זעק אין וואָגן.

— דאָברי־דיען! — האָט בנימין צוגייענדיק אַ זאָג געטאָן ראַפּטאָם אויף אַ משונה קול, וואָס ער האָט אין זיך געהאַט אַלע טעמים: אי געשריי, אי געבעט, אי ווי איינער זאָגט: נאַ, נאָ טו מיט מיר וואָס דו ווילסט! אי עפּעס ווי אַ בקשה: גוואַלד, האָב רחמנות אויף מיר, אויף מיין ווייב און קינדער, נעבעך!

אָפּזאָגנדיק, אָדער אָפּשרייענדיק אי אָפּוויינענדיק דאָס „דאָברי־דיען", איז בנימין געבליבן אָן לשון, ווי דערוואָרגן. דער קאָפּ האָט אים זיך פֿאַרדרייט, אין די אויגן איז אים געוואָרן פֿינצטער, די פֿיס האָבן אים אויפֿגעהערט צו דינען און ער איז טויט אַנידערגעפֿאַלן אויפֿן אָרט.

אַז ער האָט אויפֿגעעפֿנט די אויגן און איז צו זיך געקומען, האָט ער זיך געפֿונען ליגנדיק אין וואָגן אויף אַ גרויסן זאַק קאַרטאָפֿלעס, איבערגעדעקט מיט אַ גראָבער סוויטע. צוקאָפּנס איז אים געלעגן אַ געבונדענער האָן, וואָס האָט אויף אים געקוקט אין דער זייט מיט איין אויגל און אים געגראַבלט מיט די נעגל, צופֿוסן איז געשטאַנען אָנגעשטעלט קערבעלעך מיט יונגן קנאָבל אי ציבעלעס און שאָר ירקות. אייער, אַפּנים, איז דאָרט אויך געלעגן, וואָרים פֿאַלאָווע זענען געפֿלויגן און אים פֿאַרשאָטן די אויגן. דער פּויער איז געזעסן, געגרויכערט גאַנץ רואיק די ליולקעלע און איטלעכע רגע אויף די אָקסן אונטער־געשריגן: סאָפּ, הייטאַ, סאָפּ! די אָקסן קוים וואָס זיי האָבן זיך געריהרט, און די רעדלעך פֿונעם וואָגן האָבן משונה געסקריפּעט איטלעכס אויף אַן אַנדער קול. אינאיינעם איז אויסגעקומען עפּעס אַ סקריפּענדיקער קאָנצערט, וואָס האָט געגרילצט אין די אויערן. דעם האָן, אַפּנים, ווי עס האָט אויסגעזען, איז אַזאַ סקריפּעריי אויך נישט געווען לרצון, וואָרים איטלעכס מאָל בשעת די רעדלעך פֿלעגן איינגאַנצן זיך אומדרייען און אויסלאָזן אויף אַ סווישטש מיט אַ שלשלת, פֿלעגט ער בנימינען אַ שטאַרקן גראַבל טאָן מיט די נעגל און אַ קריי געבן קוקוריקו מיט כּעס, מיט אימפּעט, אַז עטלעכע רגע דערנאָך פֿלעגט ביי אים כאַרכלען פֿאַרדומפּן אינעווייניק אין האַלדז. בנימין האָט אין זיך נישט געפֿילט קיין גאַנץ אבר און איז געלעגן אַ היפּשע צייט שטאַרק פֿאַרדולט: אַ שפּאַס וואָס ער איז אויסגעשטאַנען, שרעק, הונגער, בעץ און קעלט! עס האָט אים זיך געדאַכט, אַז אַ טערק האָט אים געפֿאַנגען אין דער מדבר און פֿירט אים פֿאַרקויפֿן ערגעץ פֿאַר אַ קנעכט. ניכיי, האָט ער געטראַכט, ניכיי זאָל ער מיך כאַטש פֿאַרקויפֿן צו אַ יידן, וואָלט איך נאָך געקענט פּאַרט עפּעס אויפֿגעריכט ווערן, און באַם אָבער, ער וועט מיך פֿאַרקויפֿן צו אַ פּרינץ אָדער, חלילה, גאָר צו אַ פּרינצעסין פֿון די אומות העולם, בין איך דאָך פֿאַרלוירן, פֿאַרלוירן אויף אייביק. דערצו נאָך האָט ער זיך גראָד דערמאָנט די מעשה פֿון יוסף הצדיק מיט זליכהן און האָט מחמת יסורים אַ שטאַרקן קרעכץ געטאָן.

דער פּויער האָט זיך אומגעקוקט, אַז ער האָט דערהערט בנימינס קרעכץ, זיך צוגערוקט נענטער און אים אַ פֿרעג געטאָן:

— נו זשידקאָ, אַ שטשאָ, טראַשקע ליפּשע?

דער קאָפּ איז בנימינען באמת געוואָרן אַביסל פֿרייער און ער האָט זיך דערמאָנט אינגאַנצן, וואָס מיט אים איז פֿאַרגעגאַנגען. ער האָט אָבער זיך

געפילט זייער אין אַ שלעכטער לאַגע: גויאיש קען ער כמעט נישט קיין וואָרט. היינט וואָס־זשע טוט מען דאָ? ווי ענטפערט מען דעם ערל און ווי טענהט מען מיט אים זיך דאָ אויס, צו וויסן אַקוראַט, וואוהין ער פירט מיך?

בנימין האָט געפּרוּווט זיך אויפזעצן, נאָר אומזיסט. די פיס האָבן אים שטאַרק געבראָכן.

— טראַשקע טעבע ליפּשע? — האָט אים דער פּויער ווייטער אַ מאָל געפרעגט און טאַקע בנשימה אחת אַ מאַך געטאָן:

— סאָפּ, הייטאַ, סאָפּ!

— ליפּשע. רק ריבי מאַי אַי, אַי, אַי! — האָט בנימין געענטפערט ווי ער האָט, נעבעך, געקענט און אים געוויזן אויף די פיס.

— איזווידקי טי זשידקאָ?

— איזווידקי טי זשיטקע?! — האָט בנימין געמאַכט מיט אַ ניגון, ווי אַ מהפך־פשטא. — יאַ ניאַמקאַ, בניאַמקאַ אוב טונעיאַדעווקו!

— טי איז טונעיאַדעווקי? קאַזשי־זשע, שטשאָ טי וויטאַראַשטשיל נאַ מעני אַטשי אי גליאַניש יאַק שילאַני? אַליע מאַזשע טי טאַקי אי שילאַני. טראַסטאַ טוואַי מאַטערי. סאַפּ, הייטאַ, סאַפּ!

— יאָ, סטייטש, יאָ טעבי לכתחילה קאַזאַטע, יאַ ניאַמקע סאַם אוב טונע־יאַדעווקו! — האָט בנימין געענטפערט, געמאַכט דערביי אַ רחמנות־פּנים, אַ ווייז געטאָן מיט דער האַנט און געבעטן רחמים: גוואַלד, אוב טונעיאַדעווקי זשינקע טעבי דאַם טשאַרקע שליש אי שאַבאַשקאַווע בולקע, אי דאַברע דאַנקויעט טעבי.

דער פּויער, אַפּנים, האָט זיך אַנגעשטויסן, וואָס בנימין מיינט.

— דאַברי, זשידקאָ! — האָט ער געזאָגט, זיך געזעצט אויף זיין אָרט מיט דעם פּנים צו די אָקסן און געמאַכט: סאָפּ, הייטאַ! —

אַקעגן אַ פאַר שעה אַרום איז דער וואָגן אַריפגעפאָרן גלייך אויפן מאַרק אין טונעיאַדעווקע. ווייבער און מאַנסביל האָבן זיך אַ שאָט געגעבן אַקעגן מיט פאַרשיידענע שאלות. דער שרייט:

— טשויעש, סקילקע באַטשעס זאַ פּיווען? זאַ ציבולי?

יענער פרעגט:

— מאַזשע מאַיעש קאַרטאָפּלי, יאַיצי?

בתוך הבאים קומט איינער מיט אַ שאלה:

— טשויעש, מאַזשע טי באַטשיל נאַ דאַראַגי זשידקאָ? אָו נאַס יעדין זשידקאַ, בניאַמקאַ, ווטשאַראַ פּראַפּאַל יאַק אוב וואַדי.

און איידער דער פּויער האָט אוספּייעט איטלעכן צו ענטפערן, זענען די

אַלע ווייבער ווי די הייזשעריקן איבערגעפאַלן דעם וואָגן, האָבן אויפגעדעקט די סוויטקע און איין קול אַרויסגעלאָזט אַ געשריי:

— בנימין!... ער איז דאָ! ציפּע־קרוינע! בת־שבע־ברײַנדל, לויפט גיכער צו זעלדן מיט דער גוטער בשורה, אַז איר שאַדן האָט זיך אָפּגעזוכט! זי וועט שוין נישט זיין קיין וויסטע עגונה.

ס'איז געוואָרן אַ רעש, אַ צונויפלויפעניש, גאַנץ טונעיאַדעווקע האָט זיך געוויגט, קינד און קייט זענען געלאָפן אַנקוקן בנימינען. מען האָט אים פאַר־וואָרפן מיט רייד, מיט שאלות, מיט ווערטלעך, מען האָט דערציילט, אַז דעם גאַנצן נעכטיקן טאָג מיט דער נאַכט האָט מען אים געזוכט, געאַקערט, מען האָט אים שוין געהאַלטן פאַר אַ קדוש און זיין ווייב פאַר אַ וויסטע עגונה.

פלוצים אין מיטן געטומל איז דאָס ווייב זיינס צוגעלאָפן מיט אַ געוויין, זי האָט געבראַכן די הענט אַנקוקנדיק איר באַשערטן, ווי ער ליגט בלייך און טויט און קען קיין ריר זיך נישט טאָן. זי האָט, נעבעך, אַליין נישט געוואוסט וואָס צו טאָן, צי זאָל זי אים שילטן, אויסלאָזן צו אים איר שווער ביטער געמיט, צי זאָל זי אַרויסווייזן איר פרייד, איר שמחה, וואָס גאָט האָט זי, וויסטע עגונה, אויפגערוכט.

אין עטלעכע מינוט אַרום האָט מען בנימינען, אַזוי טאַקע ווי ער איז געלעגן אויפן זאַק קאַרטאָפלעס, געפירט צו זיך אַהיים איבער דעם מאַרק מיט אַ גרויסן פאַראַד. דער גאַנצער טונעיאַדעווקער עולם פון קליין ביז גרויס האָט אים אָפּגעגעבן כבוד, קיינער האָט זיך נישט געלאָזט בעטן, און אים באַגלייט מיט אַ רעש, מיט אַ געשריי: קדוש! קדוש! קדוש!

דער נאָמען קדוש איז בנימינען פון דענסטמאָל אָן טאַקע אויף תמיד גע־בליבן. ער האָט געהייסן בנימין דער קדוש און זיין ווייב — זעלדע די עגונה.

דער טונעיאַדעווקער מומחה איז נאָך דעם טאָג טאַקע צו בנימינען גע־קומען און האָט אים געגעבן ראַטונעק מיט אַלע תחבולות, וואָס איז נאָר מעגלעך געווען. ער האָט אים געשטעלט באַנקעס אי פּיאַווקעס, אויך אײַנגאַנצן אים אָפּגעגאָלט און געזאָגט פאַרן אוועקגאַנג, אַז נאָך די אַלע מיטל וועט ער, אם־ירצה־השם, געזונט ווערן און וועט נאָך מאָרגן קענען, אויב ער וועט כח האָבן, גיין אין בית־מדרש אַריין גומל בענטשן.

[...]

אונדז יידן די טאַרבע. פיל נפשות, זייער פיל, שפּייזן זיך חידושלעך־גרינג זייער גאַנץ לעבן נאָר פון דער טאַרבע און לאָזן זי איבער בירושה קינדס־קינדער. די טאַרבע איז אין תוך אַריין אַלץ איינע, נאָר ביי פאַרשיידענע קלאַסן מענטשן באַקומט זי אַן אַנדער מין פאָרמע און אַן אַנדער מין נאָמען. ביים פּראָסטן עולם איז זי פּשוט אַ טאָרבע, אַ פּראָסטע לייוונטענע טאָרבע, ביים געהויבענעם עולם אָבער נעמט זי אָן אַלערליי מיני געשטאַלטן, ווי אַשטייגער: אַ קעסטעלע, אַ קאַראָבקעלע, אַ כלי־קודשל, אַ חברהלע, אַ פּושקעלע, אַ קהלש בייטעלע, אַ גמילות־חסד־באַנקעלע, אַ מחברישער פלוידערזעקעלע וכדומה, די אַלע זענען באמת טאַקע נאָר טאָרבעס, טאָרבעס, עכטע יידישע טאָרבעס!...

— סענדערל! — האָט בנימין זיך אָנגערופן, געשטאַרקט פון סענדערלס ווערטער. — מיר ביידע זענען אַ זיווג מן השמים, מיר ביידע זענען ווי אַ גוף מיט דער נשמה. ווען דו זאָרגסט אין גשמיות מכח עסן און טרינקען אויף אונדזער נסיעה, אַקעגן זשע זאָרג איך אין רוחניות־זאַכן. נאָך אַ מאָל פרעג איך דיך, סענדערל, דו ווייסט, פאַר וואָס איך זאָג אקדמות? איך האָב דער־מיט אַ גרויסן כיוון. איך זאָרג מיך איצט, אַז השם־יתברך וועט אונדז בשלום ברענגען אַהין, צו די בני משה, זאָלן מיר קענען אַ מויל עפענען און מיט זיי זיך אויסטענהן. זיי רעדן עפּעס האַלב־תרגום, צום מייסטן רעדן זיי דאָרט אקדמות־לשון. אלדד הדני, וואָס איז פון יענעם ווינקל צו אונדז געקומען, ער האָט דאָך, לויט ווי מיין מיינונג, דאָס דעם אקדמות געמאַכט. ושריות שותא, סענדערל, איז דער טייטש איך הויב אָן צו שפּרעכן. געדענק זשע, סענדערל! דאָ אין חוץ לארץ קען מען זיך באַגיין מיט אונדזער לשון, מיט דייטש, אָבער דאָרט, דאָרט מוזן זיי קיין דייטש אוודאי נישט קענען.

— איך פאַרלאָז מיך אין די זאַכן אינגאַנצן אויף דיר, — האָט סענדערל געזאָגט בהכנעה, — דו ביסט אַ געלערנטער מענטש און קוקסט אַריין אין דיינע ספרים, מסתמא ווייסט דו וואָס דו טוסט, וואוהין דו גייסט. אַ סימן, איך האָב דיך אַפילו נישט איבערגעפרעגט, צי גייען מיר מיט דעם גלייכן וועג. דו גייסט, וואָס פאַר אַ דאגה האָב איך, גיי, איך גיי דיר נאָך ווי אַ קו נאָך אַ קעלבל.

בנימין האָט משונה הנאה געטאָן סענדערלס גרויסער בטחון אויף זיין חכמה. ער האָט ביי זיך אין די אויגן אויסגעזעזן ווי אַ שיפסקאַפּיטאַן, וואָס ער אַליין פירט די שיף אויפן ים. דאָס פונדעסטוועגן האָט אים נישט אָפּ־געהאַלטן זיך באַלד טאַקע צו באַטראַכטן, אַז ער ווייסט באמת נישט וואו ער געפינט זיך, מעגלעך אפשר בלאָנדזשעט ער און איז גאָר אַראָפּ פונעם וועג.

דערווייל ווי ער האָט געטראַכט, האָט גאָט אָנגעטראָגן אַ פויער, וואָס ער איז געפאָרן פאַרביי אויף אַ פולן, אָנגעטאַסעוועטן וואָגן מיט היי.

— סענדערל, — האָט בנימין געזאָגט, — עס שאַדט כלל נישט אַ פרעג צו געבן דעם ערל מכח דעם וועג. גיי אויף טשיקאַוועשטש גיב אַ פרעג. דאָ אין חוץ לארץ וועסט דו בעסער פון מיר זיך קענען אויסטענהן מיט די פויערים אויף זייער גראָבן לשון. דיין פלוניתטע פלעגט דאָך עפּטערס דיך מיטנעמען מיט זיך אויפן מאַרק.

סענדערל האָט זיך אויפגעהויבן פון זיין אָרט, צוגעגאַנגען מיט גרויס דרך־ארץ צום פויער און געזאָגט כהאי לישנא:

— דאָברי דיען! קאַזשי נאָ, טשעלאָוויטשע, קודי דאַראָגי אויף ארץ־ישראל!

— שטשאָ?! — האָט דער פויער פאַרוואונדערט געמאַכט און אויס־געשטעלט אַ פּאָר אויגן. — יאַקי סרול? ני באַטשיל יאַ סרוליאַ!

— ני, ני! — האָט בנימין זיך נישט געקענט איינהאַלטן און זיך אַריינ־געמישט פונדערוויטן. — עטאָ ווי סרול, אַ ווין להבדיל ארץ־ישראל קאַזאַטע ווין. סענדערל, זאָג אים נאָך אַ מאָל בפירוש אַרויס. ער האָט אַ פויערש קעפּעלע. שאַרפער, שאַרפער, סענדערל!

— אויף ארדרץ־ישראל קודי דאַראָגי? — האָט סענדערל נאָך אַ מאָל שאַרף איבערגעחזרט.

— אַ פיעס וואַס זשידקי זנאַיעט, שטשאָ ווי מאַראָטשעטע מעני גאַלאָווי! עטאָ דאָראָגי דאָ פּיעווקי, אַ וויני עלעססלאָאל! עלעססלאָאל! — האָט דער פויער זיך נאָכגעקרימט, אַ שפּיי געטאָן און אַוועקגעפאָרן ווייטער.

אונדזערע פאַרשוינען האָבן זיך געלאָזט ווייטער אין וועג.

בנימין האָט געפילט אַ ווייטיק אין די ליטקעס, די פיס זענען אים געווען, לא עליכם, ווי אָפּגעשניטן. דאָך האָט ער, נעבעך, זיך נישט וויסנדיק געמאַכט, זיך געמאַכט האַרץ, אַלץ אונטערגעגעבן קוראַזש. און מחמת אים איז, נישט פאַר קיין יידן גערעדט, זייער שווער געווען צו גיין גלייך און געשווינד, האָט ער געמוזט אַלץ אונטערשפּרינגען. אַוודאי איז דאָס נישט געווען אַזאַ גאַנג ווי פריער. עס איז געווען געמוטשעט, נאָר פונדעסטוועגן האָט ער געטאָן זיינס און איז געגאַנגען, וואָרים די קשיא איז דאָך, וואָס האָט ער דען געקענט מאַכן? אַנידערלייגן זיך, שונא־ציון, אויפן וועג? מילא, וואָס וואָלט דערפון דער תכלית געווען? היינט ווי לייגט עס זיך אַ ייד אין מיטן וועג גלאַט אַנידער? ער וואָלט נאָר מצער געווען סענדערלען, און די נסיעה וואָלט, חלילה, אויפגעהאַלטן געוואָרן. הכלל, זיי זענען געגאַנגען, געגאַנגען אַזוי אַ גאַנצן טאָג, ביז גאָט האָט זיי בשלום געבראַכט קיין פּיעווקי אויף נאַכטלעגער.

אַריינקומענדיק אין פּיעווקער קרעטשמע, איז בנימינס ערשטע זאַך געווען,

[...]

שיינער דריי־גאָרנדיקער מויער, סאַמע אין דער מיט גאַס, און געזאָגט: „אָט דאָס איז די באָד“, האָבן זיי פאַררייסן די אויגן און געקוקט שרעקלעך פאַרוואונדערט.

— איר זענט נאָך טאַקע גאָר אמתע פריצן, — האָבן די יידן פון זיי געשפּאָסט. — קומט, זייט מוחל, אַריין אינעווייניק, וועט איר נאָך עפּעס שענערס זען.

אַריינקומענדיק אין דעם פאָרצימער האָט אונדזערע פאַרשוינען פאַרשיינט אין די אויגן דער געמאָלטער פּאָל מיט די אויסגעשפּרייטע סטעזשקעס. עס האָט זיך זיי אויסגעדאַכט, אַז זיי זענען אין דעם פאַרצויבערטן שלאָס, וואָס אין באָבע־מעשה און אין טויזנט מיט איין נאַכט, באַלד וועלן פּרינצעסינס, בת־מלכהס זיי מקבל פּנים זיין. זיי וועלן זיך דאָ וואויל־טאָן און לעבן אויף וואָס די וועלט שטייט. נאָר אַנשטאָט די בת־מלכהס איז צוגעגאַנגען צו זיי אַ סאָלדאַט מיט אויבעלעך און האָט שייך־פּיין זיי געלאָזט בעטן זיך אויסטאָן.

— טוט זיך, זייט מוחל, אויס, — האָבן די שיינע יידן צו זיי געזאָגט, — מיר וועלן דערווייל אַריינגיין אַהין באַצאָלן באָד־געלט. נישקשה, איר וועט דאָ האָבן אַ גוט שוויצבעדל.

אַז אונדזערע פאַרשוינען האָבן זיך אויסגעטאָן, האָבן זיי פאַרנומען זייער פּעקל זאַכן, ווי דער שטייגער איז, אויסצופּרודזען עס. קיין טוץ העמדער האָט אין זייער גאַרדעראָבע זיך נישט געפונען, זיי האָבן אָוועקגעטראָגן אַ העמד עטלעכע וואָכן. עס פאַרשטייט זיך, אַז עס האָט זיי, נעבעך, געביסן און דאָס פּרודזען איז זיי געווען טאַקע נייטיק אין לעבן אַריין. נאָר דער סאָלדאַט האָט ביי זיי אָוועקגענומען די זאַכן און זיי אַריינגעפירט אין אַ חדר אַריין. דער חדר איז געווען אויסגעמעבלט מיט בענקלעך, אַרום אַ גרויסן טיש זענען דאָרט אויף שטולן געזעסן מענטשן פיין אָנגעטאָן. אונדזערע פאַרשוינען האָבן זיך אַרומגעקוקט אין אַלע זייטן, זיי איז שטאַרק קשה געווען, וואו גיסט מען דאָ אויפן שטיין און וואו וועלן זיי דאָ שוויצן?

— צי טוט זשידאָווסקאַ באַניאַ? — האָט סענדערל אַ פרעג געטאָן נאָכדעם, אַז בנימין האָט אים אַ שטורך געגעבן און אים געהייסן נישט מאַכן דאָ קיין פיל שיהות און פרעגן.

איינער פון די לייט, וואָס אַרום טיש, איז צוגעגאַנגען, האָט אָנגעקוקט אונדזערע נאַקעטע פאַרשוינען, וואָס זענען, נעבעך, געווען דאַר, אויסגעדיירווערט, אָן אַ לויט פלייש. נאָר הויט און ביין, און געמאַכט מיט זיי עפּעס אַ שמועס אויף מאַסקאָוויטערש.

— האַ, וואָס זאָגט ער דאָ עפּעס, סענדערל? — האָט בנימין געפרעגט.

— איך זאָל דאָ אַנהויבן פאַרשטיין אַ וואָרט! — האָט סענדערל געענט־

פערט און געמאַכט מיט די אַקסלען. — נאָט אייך, שטיינס־געזאָגט, אַ לשון! עפּעס זאָגט ער אַלץ: בילעט, בילעט.

— אַ — אַ, נאַרעלע, — האָט בנימין זיך אָנגערופן, — וואָס פאַרשטייסט דו דאָ נישט, נאַרעלע? דאָס איז דער בעדער, ער פאָדערט ביי אונדז אַ בילעט, וואָרום אין אַזאַ באָד מוז מען גיין אויף בילעטן. זאָג אים, אַז די יידן האָבן שוין דאָך דאָ פריער באַצאָלט פאַר אונדזערע בילעטן.

— יאַק־זשע, פּאַני, טייע זשידקי אָוזשע דאַלי טוטעטשקאַ זאַ... — האָט סענדערל אַ רעד געגעבן און איז פּלוצים געבליבן ווי דערוואָרגן, נישט געקענט אויספירן וואָס ער האָט געוואָלט זאָגן.

— אַ בילעט, פּאַני, ס'טייטש, זשידקי, להבדיל, פּאַני, זאַפּלאַטיל! — איז בנימין אַרויס אויף זיין לשון און האָט דערקלערט די זאַך גאַנץ קלאָר, קורץ און שאַרף.

דער דאָזיקער מענטש, וואָס איז פריער צוגעגאַנגען צו אונדזערע פאַרשוינען, האָט אַ מאַך געטאָן מיט דער האַנט און מען האָט זיי באַלד אַריינגעפירט ווייטער אין אַ חדר, וואָס דאָרט איז מען, כפי זייער מיינונג, מחויב געווען, אָפּנים, צו שוויצן געשמאַק...

אַז מען האָט בנימינען און סענדערלען שפּעטער אַביסל מיט אַ צייט אַרויסגעלאָזט אויף דער גאַס, איז שווער געווען זיי צו דערקענען. אַזוי פאַרענדערט זענען זיי, נעבעך, געוואָרן: אָפּגעגאָלט פון פאָרנט, אָן בערד, אָן פּאות, די אויגן פאַרדרייט, נאָר גלאָזערנע, אויף דעם שטערן קאַלטע גרויסע טראָפּן שווייס, אַ וואָלקן, אַ כמאַרע אויפן גאַנצן פּנים. איינגענורעט, איינגעהויקערט, מיט אַ ציטער איבער דעם גאַנצן לייב, און אַרום זיי סאָלדאַטן.

אויפן הימל האָט זיך אָנגערוקט אַ שוואַרצע פינצטערע כמאַרע. אַ בליץ האָט מיטאַמאָל באַלייכט די דאָזיקע קאָמפּאַניע. באַלד דערויף האָט אַ דונער געגעבן שרעקלעך שטאַרק, אַז אַלע זענען פאַרציטערט געוואָרן. עס האָט זיך אויפגעהויבן אַ שטורעמווינט, רעדלעך שטויב האָבן זיך געטראָגן ווי די רוחות, פאַרכאַפּט אויפן וועג מיסט, שטרוי, בלעטלעך אי שטיקלעך פּאַפּיר, אַלע איינאיינעם האָבן געטאַנצט עפּעס אַ משוגענעם טאַנץ און זיך געדרייט, געדרייט אַלץ אין דער הויך אַרויף, אַרויף... די טשערעדע פונעם פעלד איז געלאָפן אומרואיק מיט אַ געשריי און אַ רעווען, ווי אַ סטאַיע הונגעריקע וועלף וואָלטן זיי נאָכגעיאָגט. עס האָט געשטורעמט, געבליצט, געדונערט גלייך ווי דער אויבערשטער איז שטאַרק אויפגעבראַכט געוואָרן אויף דער זינדיקער ערד און אויף אַלצדינג וואָס דאָ גייט פאָר. ער האָט זיך אָנגעכאַפּט ביים קאָפּ, געבליצט מיט זיינע צאָרנדיקע אויגן, געהילכט און געשריגן, אַי, אַי! מיט זיין דונערדיקן קול. עס האָט צום־לעצט אַ זעץ געטאָן משונה אַ שרעקלעכער